

ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ (ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ/ΕΘΝΙΣΜΟΣ)

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ 1

«Πατριωτισμός εναντίον εθνικισμού»

Η ιδέα της πατρίδας παραπέμπει σε ένα σύνολο αξιών στο οποίο ο πατριώτης αποδίδει ένα ιδιαίτερα θετικό συμβολικό νόημα. Γι' αυτό και προσφέρεται για πολιτική εκμετάλλευση από μέρους εκείνων που κατέχουν την εξουσία. Έτσι, ο πατριωτισμός μπορεί εύκολα να εκφυλιστεί και να μετατραπεί σε πατριδοκαπηλία και σε εθνικισμό. Η αγάπη για την πατρίδα υπήρξε όμως και ένα σημείο αναφοράς του αντιφασισμού, που αντιτάχθηκε σθεναρά στο φασιστικό εθνικισμό. Η αντίσταση στο φασισμό και στο ναζισμό ήταν μια κορυφαία έκφραση πολιτικού πατριωτισμού, που κατέδειξε ότι η αγάπη για την πατρίδα μπορεί να οδηγήσει σε μian ανιδιοτελή, γενναιόδωρη και μαχητική στράτευση, σε πράξεις αυτοθυσίας και ηρωισμού με μεγάλη ηθικοπολιτική αξία. Στο όνομα της πατρίδας ο φασιστικός εθνικισμός εξαπέλυσε τους επεκτατικούς και κατακτητικούς του πολέμους, προκαλώντας μαζικές ανθρωποσφαγές και γενοκτονίες.

Ο πατριωτισμός του αντιφασισμού αντίθετα έδωσε ηθικό και πολιτικό περιεχόμενο στην πιο αδιάλλακτη και ηρωική αντίσταση στον επιτιθέμενο εισβολέα και στον κατακτητή. Ο πατριωτισμός του αντιφασισμού εμπνεόταν από την ιδέα ότι πατρίδα σημαίνει κοινή ελευθερία ενός λαού, ο οποίος θέλει να ζει ελεύθερος ανάμεσα σε ελεύθερους λαούς. Ανάμεσα σε αυτήν την ιδέα της πατρίδας και στον εθνικισμό, ο οποίος αναγορεύει σε πρωταρχική αξία όχι την ελευθερία αλλά την εθνική, θρησκευτική ή πολιτισμική ομοιογένεια ενός λαού ή το μεγαλείο, την υπεροχή και την επικράτηση του δικού μας έθνους στην αναμέτρηση με τα άλλα έθνη, υπάρχει μια ηθική και πολιτική άβυσσος.

Η παράδοση σκέψης που ενέπνευσε τον πατριωτισμό του αντιφασισμού (εκείνη που ερμηνεύει την αγάπη για την πατρίδα ως αγάπη για την κοινή ελευθερία) έχει τις ρίζες της στην πολιτική σκέψη του Διαφωτισμού. Στο λήμμα *Patrie* της *Encyclopedie* διαβάζουμε μεταξύ άλλων: «Πατρίδα δεν σημαίνει τον τόπο στον οποίο γεννηθήκαμε, όπως νομίζει μια αγοραία αντίληψη, αλλά σημαίνει ένα ελεύθερο κράτος (*etat libre*) του οποίου είμαστε μέλη και του οποίου οι νόμοι προστατεύουν τις ελευθερίες μας και την ευτυχία μας». Με αυτήν την έννοια, η αγάπη για την πατρίδα δεν αντιπαράτίθεται στην αγάπη για την ανθρωπότητα και στις οικουμενικές αξίες της ελευθερίας, της ισότητας και της δικαιοσύνης.

Αντίθετα μάλιστα, μπορεί να αποτελεί έναν αναγκαίο ενδιάμεσο σταθμό στην πορεία που οδηγεί σε αυτές τις οικουμενικές αξίες. Αυτή η ιδέα πολιτικού πατριωτισμού, η οποία ερμηνεύει την αγάπη για την πατρίδα ως αφοσίωση στο συνταγματικό σύμβολο που συνδέει τους πολίτες μιας πολιτικής κοινότητας, μοιάζει με την έννοια του «συνταγματικού πατριωτισμού», που πρότεινε ο Χάμπερμας στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Η θεωρία του συνταγματικού πατριωτισμού, αν και εμφανίζεται συνήθως ως ανανέωση της παραδοσιακής σημασίας του όρου, στην πραγματικότητα υπογραμμίζει την

ασυνέχεια που οι μεγάλες αστικές επαναστάσεις (η αμερικανική του 1776 και η γαλλική του 1789) είχαν προκαλέσει με τη ριζική αλλαγή της έννοιας της πολιτικής κοινότητας. Επειτα από αυτές τις επαναστάσεις, πράγματι, η αφοσίωση στο μονάρχη ή στο κράτος θα αντικατασταθεί από την αφοσίωση στην πατρίδα. Εδώ η έννοια της πατρίδας αναφέρεται από τη μια μεριά στην πολιτισμική παράδοση και κληρονομιά ενός λαού και από την άλλη στην αφοσίωση σε μια πολιτική διάταξη η οποία νομιμοποιείται ως ελεύθερη έκφραση της κοινής βούλησης των πολιτών και αποβλέπει στην εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος.

Η πατρίδα επομένως σημαίνει τόσο τη γενέθλια γη, τη «γη των πατέρων», δηλαδή τη χώρα με την οποία τα άτομα αισθάνονται συνδεδεμένα για λόγους γενεαλογικούς ή πολιτισμικούς, όσο και την πολιτική κοινότητα που συγκροτήθηκε από ανθρώπους οι οποίοι μοιράζονται συνειδητά μια κοινή κληρονομιά (ιστορίας, γλώσσας και πολιτισμού) και μια κοινή μοίρα. Για τους κλασικούς της πολιτικής σκέψης, η πολιτική αρετή του πατριωτισμού είναι αναγκαία για την υπεράσπιση και τη διατήρηση μιας ελεύθερης πολιτείας. Στην παράδοση του πολιτικού πατριωτισμού (η οποία ως πατρίδα εννοεί την κοινή μας ελευθερία, μια κοινότητα ελεύθερων πολιτών), η αγάπη για την πατρίδα έχει ένα νόημα εντελώς διαφορετικό από αυτό που της δίνει η εθνικιστική ρητορική, από το θαυμασμό δηλαδή για την εθνική υπεροχή και «καθαρότητα», από την υπεράσπιση της πολιτισμικής ομοιογένειας ενός έθνους ενάντια σε κάθε είδους επιμειξία.

Όταν μιλάει για αγάπη για την πατρίδα ο πολιτικός πατριωτισμός δεν εννοεί μιαν αποκλειστική και τυφλή πρόσδεση στην κοινότητα καταγωγής μας, αλλά έναν άλλο τύπο αγάπης, ικανό να εμπνέει το γενναιόδωρο πάθος που ωθεί το άτομο να ενδιαφέρεται όχι μόνο για την οικογένειά του, για τους συγγενείς και τους φίλους του, αλλά για όλους τους συμπολίτες του ή ακόμη και για όλους εκείνους (ανεξάρτητα από την καταγωγή τους) που είναι θύματα αδικιών, διακρίσεων και καταπίεσης. Με άλλα λόγια, ο πατριωτισμός μπορεί να είναι μια πολύτιμη για τη δημοκρατία πολιτική αρετή, δηλαδή μια δύναμη που κινητοποιεί τους πολίτες, ένα πάθος που δίνει στα άτομα το θάρρος και την αποφασιστικότητα να υπηρετούν τη χώρα τους και την κοινή τους ελευθερία, παραμερίζοντας ή και θυσιάζοντας τα εγωιστικά και ιδιωτικά τους συμφέροντα.

ΘΑΝΑΣΗ ΓΙΑΛΚΕΤΣΗ(Enet.gr)

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Γιατί ο εθνικισμός λειτουργεί και γιατί δεν εξαφανίζεται»

Ο εθνικισμός δεν είναι ένα παράλογο αίσθημα που μπορεί να εκδιωχθεί από την σύγχρονη πολιτική μέσω της διαφωτιστικής εκπαίδευσης· είναι μια από τις θεμελιώδεις αρχές του σύγχρονου κόσμου και είναι ευρύτερα αποδεκτός από όσο αναγνωρίζουν οι επικριτές του.

Με λίγες εξαιρέσεις, είμαστε σήμερα όλοι εθνικιστές.

Ο ANDREAS WIMMER είναι καθηγητής Κοινωνιολογίας και Πολιτικής Φιλοσοφίας στην έδρα Lieber στο Πανεπιστήμιο Columbia και ο συγγραφέας του βιβλίου με τίτλο Nation Building: Why Some Countries Come Together While Others Fall Apart.

Ο εθνικισμός έχει κακή φήμη σήμερα. Στο μυαλό πολλών μορφωμένων Δυτικών, αποτελεί μια επικίνδυνη ιδεολογία [1]. Μερικοί αναγνωρίζουν τις αρετές του πατριωτισμού, που θεωρείται ως η καλοπροαίρετη αγάπη για την πατρίδα· την ίδια στιγμή, βλέπουν τον εθνικισμό ως στενόμυαλο [2] και ανήθικο, ως ότι προωθεί την τυφλή πίστη σε μια χώρα πάνω από τις βαθύτερες δεσμεύσεις της δικαιοσύνης και της ανθρωπότητας. Σε μια ομιλία τον Ιανουάριο του 2019 στο διπλωματικό σώμα της χώρας του, ο Γερμανός πρόεδρος, Frank-Walter Steinmeier, έθεσε αυστηρά αυτή την άποψη: «Ο εθνικισμός», είπε, «είναι ένα ιδεολογικό δηλητήριο».

Τα τελευταία χρόνια, οι λαϊκιστές σε όλη την Δύση προσπάθησαν να ανατρέψουν αυτή την ηθική ιεράρχηση [3]. Έχουν υπερήφανα διεκδικήσει τον μανδύα του εθνικισμού, υποσχόμενοι να υπερασπιστούν τα συμφέροντα της πλειοψηφίας εναντίον των μεταναστευτικών μειονοτήτων και των ανέγγιχτων ελίτ. Οι επικριτές τους, εν τω μεταξύ, προσκολλώνται στην καθιερωμένη διάκριση ανάμεσα στον κακοήθη εθνικισμό και τον άξιο πατριωτισμό. Σε μια ελάχιστη συγκεκαλυμμένη βολή προς τον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών, Ντόναλντ Τραμπ, έναν αυτοαποκαλούμενο εθνικιστή, ο Γάλλος πρόεδρος Εμμανουέλ Μακρόν δήλωσε τον περασμένο Νοέμβριο ότι «ο εθνικισμός είναι μια προδοσία του πατριωτισμού».

Η λαϊκή διάκριση ανάμεσα στον πατριωτισμό και τον εθνικισμό απηχεί αυτή που κάνουν οι μελετητές που αντιπαραθέτουν τον «πολιτικό» εθνικισμό, σύμφωνα με τον οποίο όλοι οι πολίτες, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, θεωρούνται μέλη του έθνους, με τον «εθνοτικό» εθνικισμό, στον οποίο η καταγωγή και η γλώσσα καθορίζουν την εθνική ταυτότητα. Ωστόσο, οι προσπάθειες για να τραβήξουν μια σκληρή γραμμή ανάμεσα στον καλό, πολιτικό πατριωτισμό και τον κακό, εθνοτικό εθνικισμό, παραβλέπουν τις κοινές ρίζες και των δύο. Ο πατριωτισμός είναι μια μορφή εθνικισμού. Είναι ιδεολογικοί αδελφοί, όχι μακρινά ξαδέλφια.

Στον πυρήνα τους, όλες οι μορφές εθνικισμού μοιράζονται τα ίδια δύο δόγματα: Πρώτον, ότι τα μέλη του έθνους, αντιληπτά ως ομάδα ίσων πολιτών με κοινή ιστορία και μελλοντικό πολιτικό πεπρωμένο, πρέπει να κυβερνούν το κράτος και, δεύτερον, ότι πρέπει να το κάνουν αυτό για το συμφέρον του έθνους. Επομένως, ο εθνικισμός αντιτίθεται στην ξένη κυριαρχία από μέλη άλλων εθνών, όπως στις αποικιακές αυτοκρατορίες και σε πολλά δυναστικά βασίλεια, όπως [αντιτίθεται] και σε κυβερνήτες που αγνοούν τις προοπτικές και τις ανάγκες της πλειοψηφίας.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων δύο αιώνων, ο εθνικισμός συνδυάστηκε με όλες τις άλλες πολιτικές ιδεολογίες. Ο φιλελεύθερος εθνικισμός [4] άνθησε στην Ευρώπη του 19ου αιώνα και στην Λατινική Αμερική, ο φασιστικός εθνικισμός θριάμβευσε στην Ιταλία και την Γερμανία κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου, ενώ ο μαρξιστικός εθνικισμός ώθησε τα αντι-αποικιακά κινήματα που εξαπλώθηκαν στον «παγκόσμιο Νότο» μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σήμερα, σχεδόν όλοι, αριστερά και δεξιά, αποδέχονται τη νομιμότητα των δύο βασικών αρχών του εθνικισμού. Αυτό γίνεται σαφέστερο

όταν ο εθνικισμός αντιπαράκειται με άλλα δόγματα κρατικής νομιμοποίησης. Στις θεοκρατίες, το κράτος πρέπει να κυβερνάται στο όνομα του Θεού, όπως στο Βατικανό ή στο χαλιφάτο του Ισλαμικού Κράτους (ή ISIS). Στα δυναστικά βασίλεια, το κράτος ανήκει σε, και κυβερνάται από, μια οικογένεια, όπως στην Σαουδική Αραβία. Στην Σοβιετική Ένωση το κράτος κυβερνήθηκε στο όνομα μιας τάξης: Το διεθνές προλεταριάτο.

Από την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, ο κόσμος έχει γίνει ένας κόσμος εθνικών κρατών που διέπονται από εθνικιστικές αρχές. Ο προσδιορισμός του εθνικισμού αποκλειστικά στην πολιτική δεξιά σημαίνει μη κατανόηση της φύσης του εθνικισμού και άγνοια του πόσο βαθιά έχει διαμορφώσει όλες σχεδόν τις σύγχρονες πολιτικές ιδεολογίες, συμπεριλαμβανομένων των φιλελεύθερων και των προσοδευτικών. Έδωσε το ιδεολογικό υπόβαθρο για θεσμούς όπως η δημοκρατία, το κράτος πρόνοιας και η δημόσια εκπαίδευση, εκ των οποίων όλα δικαιολογούνταν στο όνομα ενός ενσπονημένου λαού με κοινή αίσθηση σκοπού και αμοιβαίας υποχρέωσης. Ο εθνικισμός ήταν μια από τις μεγάλες κινητήριες δυνάμεις που βοήθησαν να νικηθεί η ναζιστική Γερμανία και η αυτοκρατορική Ιαπωνία. Και οι εθνικιστές απελευθέρωσαν τη μεγάλη πλειοψηφία της ανθρωπότητας από την ευρωπαϊκή αποικιοκρατική κυριαρχία.

Ο εθνικισμός δεν είναι ένα παράλογο αίσθημα που μπορεί να εκδιωχθεί από την σύγχρονη πολιτική μέσω της διαφωτιστικής εκπαίδευσης· είναι μια από τις θεμελιώδεις αρχές του σύγχρονου κόσμου και είναι ευρύτερα αποδεκτός από όσο αναγνωρίζουν οι επικριτές του. Ποιος στις Ηνωμένες Πολιτείες θα συμφωνούσε να κυβερνάται από Γάλλους ευγενείς; Ποιος στη Νιγηρία θα καλούσε δημοσίως τους Βρετανούς να επιστρέψουν; Με λίγες εξαιρέσεις, είμαστε σήμερα όλοι εθνικιστές.

Andreas Wimmer
30/01/2020

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης γεννήθηκε στην Αγία Μαύρα Λευκάδας τον Ιούνιο του 1824. Τα γνωρίσματα του ποιητικού του έργου ήταν: ο πραγματισμός, η αφηγηματικότητα, η ιστορική, εθνοκεντρική, πατριδολατρική και λανθανόντως μεγαλοϊδεατική θεματική, η ρητορικότητα, η ροπή προς τον διδακτισμό, η εμπροτισμένη από το δημοτικό τραγούδι της ηπειρωτικής Ελλάδας γλώσσα.[26] Ως προς τη χρήση της ιστορίας στην ποίηση του, «εξαντλείται στην ιστορική στιγμή: η ποίησή του πηγαίνει να συναντήσει τα ιστορικά πρόσωπα, τα οποία προέρχονται κυρίως από το μαρτυρολόγιο των ηρώων του 1821». Ο ίδιος δεν αυτοπροσδιοριζόταν ως ρομαντικός, αλλά ως ιστορικός.

«Ἦπρὸς τὴν Πατρίδα Ἀγάπη μου»

Δὲν εἶ ναι διαβατάρικο πουλί, ποῦ γιὰ μία μέρα
σχίζει τὰ νέφη καὶ περνᾷ γοργὸ σὰν τὸν ἀγέρα,
οὔτε κισσός, π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει

οὐτ' ἀστραπή, ποὺ σβύνεται χωρὶς ἀστροπελέκι,
δὲν εἶναι νεκροθάλασσα, βοῆ χωρὶς σεισμό,
νοιώθω γιὰ σέ, πατρίδα μου, στὰ σπλάγχνα χαλασμό.

Αριστοτέλη Βαλαωρίτη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α:

A.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του “κειμένου 1” («Η ιδέα της πατρίδας παραπέμπει ... της ισότητας και της δικαιοσύνης») σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β:

B.1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα «Κείμενα 1 και 2», τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ):

1. Οι κατέχοντες την εξουσία εκμεταλλεύονται τις αξίες του πατριωτισμού (κείμενο 1)
2. Η έννοια πατρίδα συμβολίζει μόνο τη γενέθλια γη κάποιου ατόμου (κείμενο 1)
3. Οι λαϊκιστές στη Δύση υποστηρίζουν εθνικιστικές πολιτικές, ώστε να προστατεύσουν τους πολίτες από τους μετανάστες και τις οικονομικά προνομιούχες ελίτ (κείμενο 2)
4. Υπάρχει τεράστια ιδεολογική απόκλιση μεταξύ του πατριωτισμού και του εθνικισμού (κείμενο 2)
5. Ο εθνικισμός σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε ο κινητήριος μοχλός για να αποδιωχθούν ολοκληρωτικά καθεστώτα σε ορισμένες χώρες (κείμενο 2)

Μονάδες 10

B.2.α. Να επισημάνετε και να τεκμηριώσετε τον τρόπο οργάνωσης (μέθοδοι ανάπτυξης-δομή παραγράφου) της πρώτης παραγράφου του “κειμένου 1”.

Μονάδες 8

B.2.β. Ποιός τρόπος πειθούς κυριαρχεί στο κείμενο; Να αποδείξετε τη θέση σας επιστρατεύοντας τρία παραδείγματα.

Μονάδες 7

ΘΕΜΑ Γ:

Γ.1. «οὔτε κισσός, π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει
οὐτ' ἀστραπή, ποὺ σβύνεται χωρὶς ἀστροπελέκι» Να σχολιάσετε τη χρήση της επανάληψης του «οὔτε» από τον ποιητή.

Μονάδες 7

Γ.2. Να σχολιάσετε αν υπάρχει συνοχή ανάμεσα στον τίτλο του ποιήματος και το περιεχόμενό του .
Έπειτα, να βρείτε και να σχολιάσετε τη χρήση των ρηματικών προσώπων που χρησιμοποιεί ο ποιητής.

Μονάδες 8

ΘΕΜΑ Δ:

Δ.1. Με δεδομένο ότι στη σύγχρονη κοινωνία αναπτύσσονται με ραγδαίο ρυθμό εθνικιστικά συναισθήματα σε παγκόσμια κλίμακα , καλείστε να εκφωνήσετε μία ομιλία στη Βουλή και να επισημάνετε την αξία που έχει η φιλοπατρία και με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται.(350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

Φιλολόγικοι Διαλόγοι